

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Prehľady
6/2023

Právna úprava eutanázie, asistovanej samovraždy a odmietnutia liečby vo vybraných štátoch

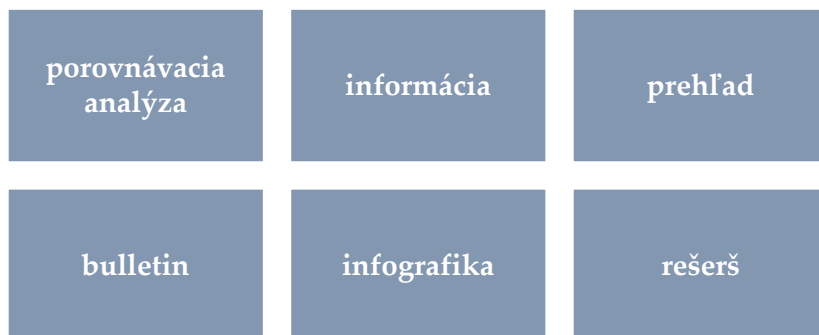
Peter Plenta
Kristína Kurnotová

Bratislava
december 2023

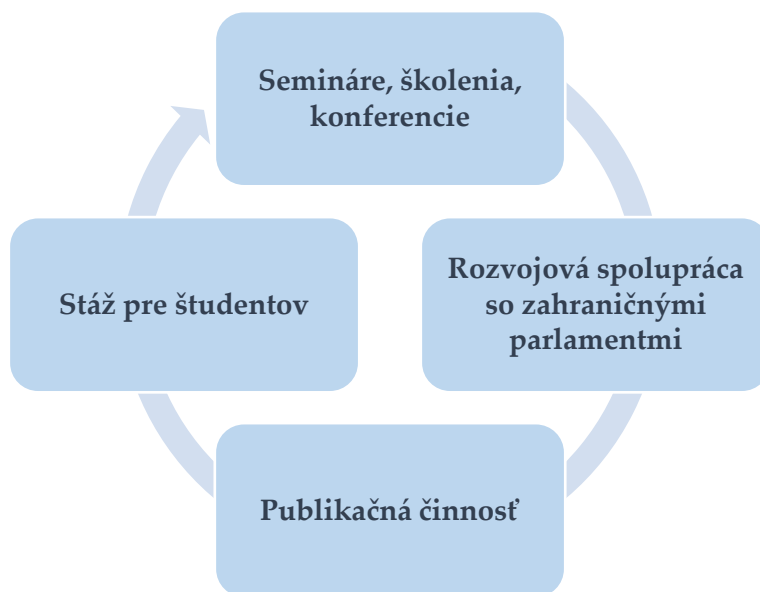

Postavenie odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj oddelenie Parlamentná knižnica a oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Právna úprava eutanázie, asistovanej samovraždy a odmietnutia liečby vo vybraných štátoch

Anotácia

Prehľadová štúdia je zameraná na legislatívnu úpravu eutanázie, asistovanej samovraždy a odmietnutia liečby (pasívnej eutanázie). Je zrejmé, že existujú výrazné rozdiely medzi európskymi štátmi, ktoré sa dajú rozdeliť do štyroch kategórií: a) umožňujúce eutanáziu, b) umožňujúce asistovanú samovraždu, c) umožňujúcu odmietnutie liečby, d) bez právnej regulácie, respektíve so zákazom. Eutanázia však nie je povolená ani vo väčšine štátov, ktoré umožňujú asistovanú samovraždu alebo odmietnutie liečby.

Kľúčové slová

eutanázia, asistovaná samovražda, odmietnutie liečby, európske štáty

Legal regulation of euthanasia, assisted suicide and refusal of treatment in selected states

Annotation

This overview study focuses on the legislative regulation of euthanasia, assisted suicide and refusal of treatment (passive euthanasia). It is clear that there are significant differences between European countries, which can be divided into four categories: a) allowing euthanasia, b) allowing assisted suicide, c) allowing refusal of treatment, and d) without legal regulation. However, euthanasia is not allowed even in most states that allow assisted suicide or refusal of treatment.

Keywords

euthanasia, assisted suicide, refusal of treatment, European countries

Vypracovali: Peter Plenta, PhD. a Bc. Kristína Kurnotová

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD., riaditeľka PI

Materiál slúži pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom odboru Parlamentný inštitút a autorov. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Obsah

1. Úvod	5
2. Štáty s legislatívnou úpravou aktívnej eutanázie	9
3. Štáty s legislatívnou úpravou aktívnej asistovanej samovraždy	12
4. Štáty s legislatívnou úpravou pasívnej eutanázie/odmietnutia liečby	14
5. Ostatné štáty	16
6. Použité zdroje.....	17

1. Úvod

Diskusia súvisiaca so zavedením možnosti eutanázie, asistovanej samovraždy či odmietnutia liečby do legislatívy štátu patrí k politicky najcitlivejším otázkam. Zasahuje totiž do podstaty chápania práva na život, ale aj práva na jeho dôstojný či bezbolestný koniec. Nejde len o právnu či zdravotnícku diskusiu, má aj silný etický a náboženský rozmer. Vo viacerých krajinách o tejto otázke nakoniec rozhodoval ústavný súd. Cieľom tohto materiálu nie je argumentovať v prospech či neprospech takejto legislatívy, ale v prehľadnej forme analyzovať aktuálny stav, právnu úpravu, podmienky či opatrenia zabráňujúce zneužitiu vo vybraných európskych štátoch.

V rámci materiálu operujeme s tromi základnými pojmami:

1. **Aktívna eutanázia** = vykonaná zdravotníckym pracovníkom,
2. **Asistovaná samovražda** = vykonaná pacientom za pomoci zdravotníckeho pracovníka,
3. **Pasívna eutanázia** = odmietnutie liečby (nepokračovanie v úkonoch predlžujúcich život).

Na Slovensku momentálne nie je možná eutanázia, asistovaná samovražda ani odmietnutie liečby. Všetky tri možnosti sú trestné podľa Trestného zákona.¹ Relevantné sú predovšetkým: §145: vražda, §154: účasť na samovražde a §177 (2): neposkytnutie pomoci.

Materiál vychádza z legislatívy jednotlivých štátov, a tiež z informácií dostupných v rámci internej databázy Európskeho Centra pre Parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD), kde bola téma legislatívnej úpravy eutanázie a asistovanej samovraždy nedávno spracovaná v rámci požiadavky č. 5539 *Legislative framework on euthanasia* (Legislatívny rámec eutanázie). Pokiaľ nie je uvedené inak, práca vychádza z informácií poskytnutých v rámci tejto požiadavky.

¹ Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon. Dostupný online: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/300/>

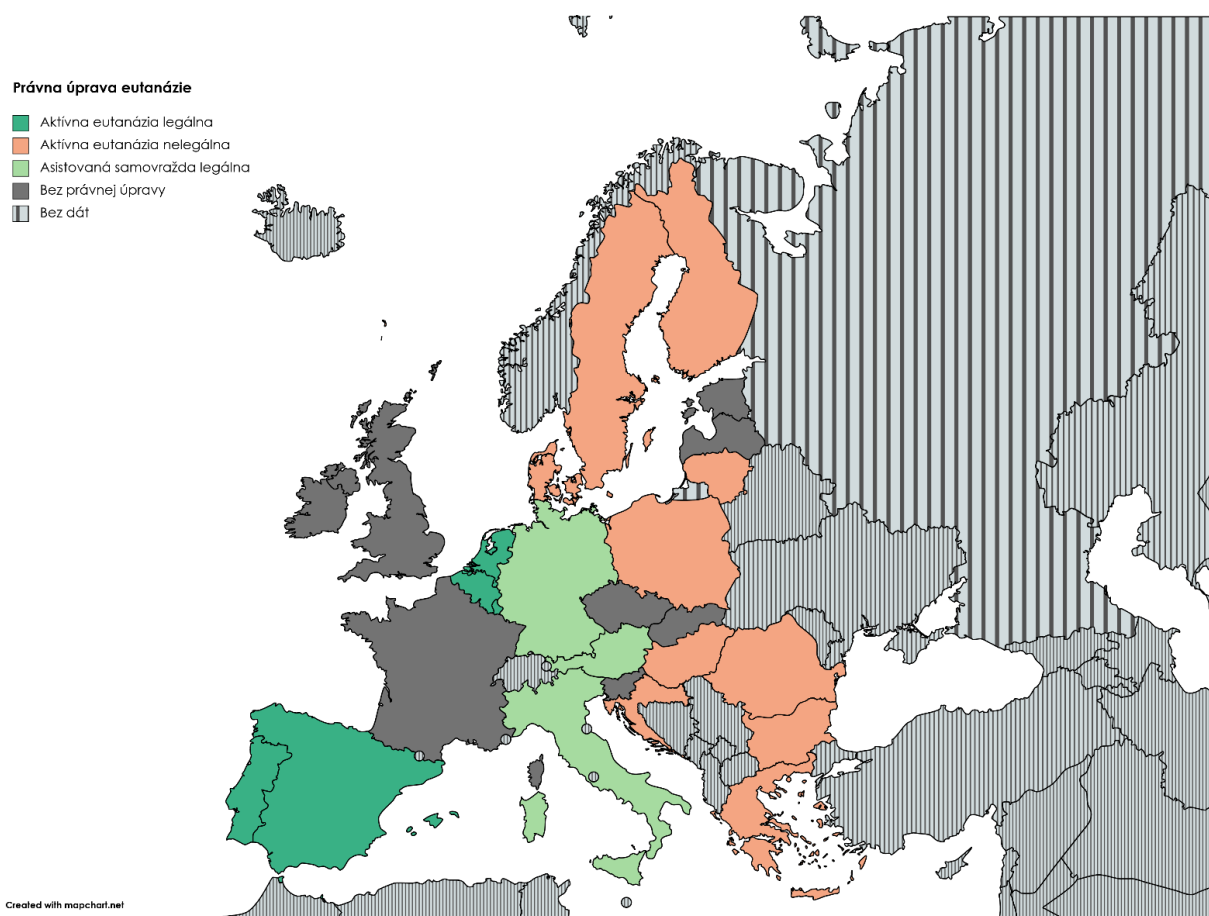
Právny rámec eutanázie vo vybraných štátoch				
	Aktívna eutanázia	Asistovaná samovražda	Pasívna eutanázia	Eutanázia pre maloletých
Belgicko	Áno	Áno	Áno	Áno, aktívna aj pasívna
Bulharsko	Nie	X	X	X
Dánsko	Nie	Nie	X	X
Fínsko	Nie	Nie	Áno	X
Holandsko	Áno	Áno	Áno	Áno, aktívna aj pasívna
Grécko	Nie	Nie	X	X
Chorvátsko	Nie	X	X	X
Írsko	Nie	X	X	X
Litva	Nie	Nie	X	X
Luxembursko	Áno	Áno	Áno	Aktívna nie. Pasívna
Maďarsko	Nie	Nie	Áno	Áno, pasívna
Nemecko	Nie	Áno	Áno	X
Poľsko	Nie	X	X	X
Portugalsko	Áno	Áno	X	X
Rakúsko	Nie	Áno	Áno	X
Rumunsko	Nie	X	X	X
Slovinsko	X	X	X	X
Španielsko	Áno	Áno	Áno	Aktívna nie. Pasívna
Švédsko	Nie	Nie	Áno	X
Taliansko	Nie	Áno	Áno	X

Zdroj: ECPRD (2023). Interná databáza Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu; požiadavka č. 5539 *Legislative framework on euthanasia* (Legislatívny rámec eutanázie).

Právna úprava aktívnej eutanázie a asistovanej samovraždy v štátoch, kde sú legálne			
	Spôsob vykonania	Rok legalizácie	Spôsob legalizácie
Belgicko	Eutanázia alebo asistovaná samovražda	2002	Prijatie zákona
Holandsko	Eutanázia alebo asistovaná samovražda	2002	Prijatie zákona
Luxembursko	Eutanázia alebo asistovaná samovražda	2009	Prijatie zákona
Nemecko	Asistovaná samovražda	2020	Rozhodnutie ústavného súdu
Portugalsko	Eutanázia alebo asistovaná samovražda	2023	Prijatie zákona
Rakúsko	Asistovaná samovražda	2020 súdne rozhodnutie, 2022 právna úprava	Rozhodnutie ústavného súdu a následná právna úprava
Španielsko	Eutanázia alebo asistovaná samovražda.	2021	Prijatie zákona
Taliansko	Asistovaná samovražda.	2019	Rozhodnutie ústavného súdu

Zdroj: ECPRD (2023). Interná databáza Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu; požiadavka č. 5539 *Legislative framework on euthanasia* (Legislatívny rámec eutanázie).

Mapa 1: Právny rámec eutanázie v Európe

2. Štáty s legislatívnou úpravou aktívnej eutanázie

Belgicko

Právna úprava

Zákon z 28. mája 2002 o eutanázii.²

Podmienky vykonania eutanázie

Osoba musí byť v čase žiadosti schopná vyjadriť svoju vôľu a informovanosť, musí byť v beznádejnej zdravotnej situácii a musí oznámiť trvalé neznesiteľné fyzické a/alebo psychické utrpenie, pričom toto utrpenie je dôsledkom vážneho alebo nevyliciteľného stavu spôsobeného úrazom alebo chorobou. Žiadosť musí byť dobrovoľná, premyslená, opakovaná a urobená bez vonkajšieho nátlaku. Lekár má právo odmietnuť vykonať eutanáziu, o dôvodoch však musí informovať pacienta. Pacient sa môže obrátiť na iného lekára.

Maloletý pacient, ktorý chce požiadať o eutanáziu, musí mať schopnosť rozlišovať (chápať dôsledky rozhodnutia), musí nahlásiť fyzické utrpenie (psychické utrpenie sa u maloletých nezohľadňuje) a musí sa nachádzať v beznádejnej zdravotnej situácii, ktorá by v krátkom čase viedla k smrti. Zákonní zástupcovia maloletého musia dať svoj súhlas k žiadosti maloletého.

Žiadosť o eutanáziu musí byť vyjadrená dotknutým pacientom alebo musí mať formu predchádzajúceho vyhlásenia (v prípade pacienta v nezvratnom bezvedomí). Každá dospelá alebo emancipovaná osoba môže napísať predchádzajúce vyhlásenie, ktorým dáva súhlas lekárovi na vykonanie eutanázie v budúcnosti, v prípade, že by už nemohla vyjadriť svoju vôľu z dôvodu nezvratného bezvedomia.

Vyhlásenie musí byť písomné, vypracované v prítomnosti dvoch dospelých svedkov, z ktorých aspoň jeden nemá žiadny hmotný záujem na smrti vyhlasovateľa, s dátumom a podpisom vyhlasovateľa, svedkov, prípadne dôverníkov. Predchádzajúce vyhlásenie nemôže urobiť neplnoletá osoba.

Holandsko

Právna úprava

Zákon o ukončení života na žiadosť a asistovanej samovražde je účinný od 1. apríla 2002.³

Podmienky vykonania eutanázie

Eutanázia je povolená len v prípade osôb, ktoré trpia zo zdravotných dôvodov (nemusia ísť len o umierajúcich). Maloleté osoby môžu požiadať o eutanáziu od 12 rokov, ale do dovŕšenia 16 rokov musia mať aj súhlas rodičov alebo opatrovníka. Šesťnásť a sedemnásťroční nepotrebuje súhlas rodičov, ale rodičia musia byť zapojení do rozhodovacieho procesu.

² Belgicko. Zákon z 28. mája 2002 o eutanázii. Dostupný online vo francúzskom jazyku:

https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2002052837&table_name=loi

³ Holandsko. Zákon o ukončení života na žiadosť a asistovanej samovražde. Dostupný online v holandskom jazyku: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2021-10-01>. Ďalšie informácie sú dostupné v angličtine na stránke holandskej vlády: <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-assisted-suicide-and-non-resuscitation-on-request>

Lekári majú v osobitných prípadoch povolené ukončiť život novorodencov a detí mladších ako 1 rok⁴ za predpokladu, že spĺňajú kritériá⁵ – vrátane toho, že utrpenie dieťaťa musí byť neznesiteľné a bez vyhliadky na zlepšenie. Nesmú existovať pochybnosti o diagnóze a prognóze a lekár aj rodičia musia byť presvedčení, že neexistuje žiadne rozumné alternatívne riešenie vzhľadom na zdravotný stav dieťaťa. Vláda pripravuje úpravu tohto nariadenia, aby zahŕňalo možnosť eutanázie pre deti do 12 rokov.⁶

Postup vykonania eutanázie

Zákomom sú upravené dve formy eutanázie: „ukončenie života na žiadosť“, keď lekár podá pacientovi smrteľnú dávku lieku a „asistovaná samovražda“, keď lekár dodá smrteľný liek, ale pacient si ho podá sám. Prípady eutanázie posudzuje regionálna revízna komisia (zložená z lekára, právneho experta a odborníka na etické otázky) po tom, čo bola eutanázia vykonaná. V prípade dieťaťa eutanáziu posudzuje prokuratúra.

Luxembursko

Právna úprava

Zákon zo 16. marca 2009 o eutanázii a asistovanej samovražde.⁷

Podmienky vykonania eutanázie

- pacient je v čase podania žiadosti plnoletý, právne spôsobilý a pri vedomí,
- žiadosť je podaná písomne, dobrovoľne, premyslene a v prípade potreby opakovane a nie je výsledkom vonkajšieho nátlaku,
- pacient je v beznádejnej zdravotnej situácii a trpí neustálou a neznesiteľnou fyzickou alebo psychickou bolesťou bez vyhliadky na zlepšenie v dôsledku stavu spôsobeného úrazom alebo chorobou.

Riadne uplatňovanie zákona zabezpečuje osobitná komisia, ktorá vypracúva registračné formuláre, ktoré majú lekári vyplniť po vykonaní eutanázie, aby ju bolo možné preskúmať.⁸ Komisia pripravuje každé dva roky správu pre parlament, môže v nej navrhnúť aj odporúčania pre poslancov.

Portugalsko

Právna úprava

Zákon č. 22/2023 z 25. mája⁹ regulujúci podmienky lekárskej asistovanej smrti a novelizujúci trestný zákon. „Lekárske asistované usmrtenie“ nie je trestným činom, len pri splnení daných podmienok:

⁴ Podľa nariadenia výboru pre posudzovanie neskoršieho ukončenia tehotenstva a ukončenia života novorodencov. Dostupné v holandskom jazyku na: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037570/2018-08-01>

⁵ Podrobnejšie informácie: <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-and-newborn-infants>.

⁶ Podrobnejšie informácie: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/04/14/kabinet-werkt-aan-regeling-levensbeeindiging-voor-kinderen-tot-12-jaar-die-ondraaglijk-en-uitzichtloos-lijden>

⁷ Luxembursko. Zákon zo 16. marca 2009 o eutanázii a asistovanej samovražde. Dostupný online vo francúzskom jazyku: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>. Podrobnejšie informácie:

<https://sante.public.lu/fr/espace-citoyen/dossiers-thematiques/e/euthanasie-soins-palliatifs/euthanasie.html>

⁸ Podrobnejšie informácie: <https://sante.public.lu/fr/espace-citoyen/dossiers-thematiques/e/euthanasie-soins-palliatifs/euthanasie.html>

⁹ Portugalsko. Zákon č. 22/2023 z 25. mája regulujúci podmienky lekárskej asistovanej smrti a novelizujúci trestný zákon. Dostupný online v portugalskom jazyku: <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/lei/22-2023-213498831>

- ide o slobodné rozhodnutie osoby (pacienta),
- osoba je plnoletá,
- vôľa osoby boja vyjadrená osobne, opakovane, vážne, slobodne a jasne,
- osoba trpí intenzívnym utrpením, zranením extrémnej závažnosti alebo vážnou a nevyliciteľnou chorobou,
- Lekársky asistované usmrtenie vykonávajú alebo mu asistujú zdravotnícki pracovníci.

Podmienky vykonania eutanázie

- Žiadosť o lekárske asistované zomieranie schvaľuje osoba, ktorá spĺňa zákonné podmienky.
- Dohliadajúci lekár vydá do 20 pracovných dní od podania žiadosti odôvodnené stanovisko o tom, či pacient spĺňa všetky zákonné požiadavky a poskytne mu všetky informácie o jeho klinickej situácii, ako aj možnostiach dostupnej liečby, paliatívnej starostlivosti, a prognóze zdravotného stavu. Následne dohliadajúci lekár overí, či pacient zachováva a opakuje svoju vôľu.
- Po súhlasnom stanovisku ošetrojúceho lekára dôjde do 15 pracovných dní ku konzultácii s iným lekárom, špecialistom na diagnózu daného pacienta, ktorý potvrdí alebo nepotvrdí závery ošetrojúceho lekára.
- Ak existujú pochybnosti o vážnej, slobodnej a informovanej vôli alebo schopnosti osoby požiadať o lekárske asistované zomieranie, alebo existuje podozrenie že pacient trpí duševnou poruchou alebo jeho zdravotný stav ovplyvňuje schopnosť rozhodovať sa, vyžaduje sa posudok špecialistu z oblasti psychiatrie.
- Verifikačná a hodnotiacia komisia analyzuje proces a vydá stanovisko.
- Ak je stanovisko kladné, dohliadajúci lekár podľa želania pacienta určí deň, čas, miesto a metódu lekárske asistovaného usmrtenie.

Postup vykonania eutanázie

Lekársky asistované usmrtenie prebieha dvomi spôsobmi :

- a) lekárske asistovanou samovraždou – samopodanie smrteľných liekov samotným pacientom pod lekárske dohľadom,
- b) eutanáziou – podanie smrteľných liekov lekárom alebo zdravotníckym pracovníkom s náležitou kvalifikáciou na tento účel.

Španielsko

Právna úprava

Zákon č. 3/2021 o regulácii eutanázie.¹⁰

Podmienky vykonania eutanázie

Rozhodnutie požiadať o eutanáziu musí byť autonómne a založené na znalosti medicínskeho procesu. Môžu o ňu požiadať osoby, ktoré sú plnoleté a plne spôsobilé konať a rozhodovať. Musia tak urobiť samostatne, pri vedomí a informovane v situácii vážnej, chronickej a invalidizujúcej choroby alebo vážnej a nevyliciteľnej choroby, ktorá spôsobuje neznesiteľné fyzické alebo psychické utrpenie.

¹⁰ Španielsko. Zákon č. 3/2021 o regulácii eutanázie. Dostupný v španielskom jazyku na: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2021-4628>

3. Štáty s legislatívnou úpravou aktívnej asistovanej samovraždy

Nemecko

Aktívna eutanázia je v Nemecku zakázaná a trestná. Asistovaná samovražda nie je trestná za predpokladu, že lekári zaobstarajú, ale nepodajú smrtiacu látku. V rozhodnutí o eutanázii z 26. februára 2020 Spolkový ústavný súd rozhodol, že právo na ochranu osobnosti, ako výraz osobnej autonómie, zahŕňa právo na sebaurčenie umierania, ktoré zahŕňa slobodu vziať si život a na tento cieľ vyhľadať pomoc tretej osoby.¹¹

Nepriama eutanázia, pri ktorej dochádza k zmierneniu bolesti pacienta a tým aj k neúmyselnému urýchleniu smrti nepodlieha trestnému právu za predpokladu, že je v súlade s výslovnou alebo predpokladanou vôľou pacienta, rovnako ako pasívna eutanázia, t. j. vzdanie sa život udržujúcich a život predlžujúcich opatrení alebo ich prerušenie.

Rakúsko

Právna úprava

Aktívna eutanázia je trestným činom. Zákaz sa nevzťahuje na tzv. nepriamu aktívnu eutanáziu prostredníctvom zmiernovania bolesti s vedľajšími účinkami skracujúcimi život. Prerušenie, odmietnutie alebo odvolanie liečby na žiadosť pacienta je nielen povolené, ale vyžaduje sa, lebo liečba bez súhlasu je trestná ako "liečba z donútenia".¹² Pacient má možnosť urobiť aj predbežné vyhlásenie, ktorým odmieta liečbu. Nadobúda účinnosť ak nie je schopný pochopiť, zvážiť alebo oznámiť počas liečby svoju vôľu. Ak nie je možné zistiť predpokladanú vôľu pacienta, uplatňuje sa predpoklad existencie vôle pokračovať v liečbe.

Rozhodnutie ústavného súdu

V roku 2020 preskúmaval rakúsky ústavný súd ústavnosť zákazu eutanázie a asistovanej samovraždy. V rozhodnutí podporil zákaz eutanázie, ale vyhlásil zákaz asistovanej samovraždy za protiústavný.¹³ V nadväznosti na to, prijal rakúsky parlament zákon o „vôli zomrieť, novelách zákona o omamných látkach a trestného zákona.“¹⁴ Zákon sa nevzťahuje na neplnoleté osoby.

Postup pri asistovanej samovražde

Informácie musia pochádzať od dvoch lekárov. Jeden z nich môže byť všeobecný lekár alebo ošetrojúci lekár a druhý musí mať kvalifikáciu z paliatívnej starostlivosti. Jeden potvrdí existenciu

¹¹ Nemecko. Rozsudok druhého senátu z 26. februára 2020, ref: 2 BvR 2347/15, BVerfGE 153, 182-310. Dostupné online v nemeckom jazyku: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/DE/2020/02/rs20200226_2bvr234715.pdf?__blob=publicationFile&v=4

¹² § 110 trestného zákona. Dostupný v nemeckom jazyku na: https://ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2021_I_242/BGBLA_2021_I_242.html

¹³ Rakúsko. Rozhodnutie ústavného súdu G 139/2019-71 dostupné online v anglickom jazyku na: https://www.vfgh.gv.at/downloads/G_139-2019_EN_shortened_Version_Website.pdf

¹⁴ Rakúsko. Zákon o vôli zomrieť, novelách zákona o omamných látkach a trestného zákona. Dostupný online v nemeckom jazyku: https://ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2021_I_242/BGBLA_2021_I_242.html

choroby a obaja nezávisle od seba potvrdia schopnosť osoby rozhodovať sa. Ak má lekár pochybnosti o schopnosti rozhodovania pacienta, opätovne túto schopnosť posúdi psychiater alebo psychológ. Musí sa dodržať lehota 12 týždňov pred vykonaním žiadosti o asistovanú samovraždu. Pre osoby v terminálnej fáze choroby platí lehota dvoch týždňov.

Taliansko

Eutanázia je v Taliansku trestným činom. Na základe rozhodnutia ústavného súdu¹⁵ z roku 2019 je však možné požiadať o samovraždu s lekárskou asistenciou. Súd vyhlásil nesúlad čl. 580 Trestného zákona s ústavou v časti, ktorá nevyklučuje trestnoprávny postih tých, ktorí napomáhajú vykonaniu autonómne a slobodne formulovanému úmyslu samovraždy osoby plne schopnej slobodne a informovane sa rozhodovať, ale udržiavanej pri živote pomocou život udržujúcej liečby a trpiacej nezvratnou chorobou, ktorá predstavuje zdroj fyzického alebo psychického utrpenia považovaného za neznesiteľné.

¹⁵ Taliansko. Rozhodnutie ústavného súdu č. 242/2019. Dostupné online v talianskom jazyku: <https://www.cortecostituzionale.it/actionSchedaPronuncia.do?anno=2019&numero=242>

4. Štáty s legislatívnou úpravou pasívnej eutanázie/odmietnutia liečby

Fínsko

Eutanázia a asistovaná samovražda sú vo Fínsku zakázané a trestné. Ak pacient nenapísal závet alebo predbežný pokyn k svojej liečbe, musí sa mu poskytnúť potrebná liečba na odvrátenie nebezpečenstva ohrozujúceho život.¹⁶ Ak sa v závete alebo predbežnom pokyne pacient vyjadrí, že si želá odmietnuť liečbu za určitých okolností, potom, ak takéto okolnosti nastanú, nebude liečený.

Maďarsko

Právna úprava

Aktívna eutanázia alebo lekársky asistovaná samovražda je v Maďarsku trestná. Zákon o zdravotníctve však poskytuje právo odmietnuť liečbu alebo život zachraňujúci úkon ako pasívnu formu eutanázie.

Podmienky odmietnutia liečby

Zákon o zdravotníctve stanovuje tri kumulatívne podmienky odmietnutia liečby: choroba je (i) závažná, (ii) viedla by v krátkom čase k smrti, a to aj pri poskytnutí adekvátnej zdravotnej starostlivosti a (iii) je nevyliciteľná.¹⁷ Toto ustanovenie sa vzťahuje aj na deti a dospelých nespôsobilých na právne úkony alebo dospelých, ktorých spôsobilosť je obmedzená. Vyhlásenie zákonného zástupcu musí doplniť súd.¹⁸ V situácii bezprostredného ohrozenia života rozhodnutie súdu nie je potrebné.

Postup pri odmietnutí liečby

Lekárska komisia zložená z troch lekárov (pacientov ošetrojúci lekár, špecialista, ktorý sa nepodieľa na pacientovej liečbe a psychiater) vyšetrí pacienta a jednomyseľne písomne vyhlási, že pacient bol pred prijatím rozhodnutia riadne informovaný o dôsledkoch a/alebo, že pacient je nevyliciteľne chorý. Na tretí deň po vyjadrení lekárskej komisie pacient zopakuje svoj úmysel odmietnuť liečbu pred dvoma svedkami. Ak nesúhlasí s vyšetrením lekárskou komisiou, jeho vyhlásenie o odmietnutí liečby sa nesmie brať do úvahy.

Následne je potrebné pokúsiť sa prostredníctvom osobného rozhovoru o zistenie dôvodov, ktoré stoja za rozhodnutím pacienta a o zmenu tohto rozhodnutia. Pacient je ešte raz informovaný o dôsledkoch. Vyhlásenie môže kedykoľvek odvolať. Pacientka nemôže odmietnuť životnú podporu alebo život zachraňujúci zákrok, ak je tehotná a zjavne schopná dieťa donosiť a porodiť.

¹⁶ Fínsko. Ods. 8 zákona o postavení a právach pacientov. Dostupný online v anglickom jazyku: https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1992/en19920785_20120690.pdf

¹⁷ Maďarsko. Čl. 20 ods. 3 zákona o zdravotníctve. Dostupný online v maďarskom jazyku: <https://njt.hu/jogszabaly/1997-154-00-00>

¹⁸ Konanie o nahradení výroku je nesporné občianskoprávne patriace do právomoci okresného súdu a je oslobodené od poplatkov. Súd prejednáva takéto prípady prednostne.

Švédsko

Právna úprava

Aktívna eutanázia je nezákonná a považuje sa za vraždu alebo za zabitie. Trestným činom nie je ani pomoc pri spáchaní samovraždy. Nie je však dovolené, aby zdravotníci a lekári pomáhali pacientovi spáchať samovraždu, pretože to nie je v súlade s ich úlohou.¹⁹ Lekár by tým riskoval stratu licencie na výkon povolania. Lekársky asistovaná samovražda je teda záležitosťou zdravotníckeho práva a nespadá pod trestný zákon.

Odmietnutie liečby

Lekár nesmie poskytnúť liečbu, ktorú si pacient neželá.²⁰

¹⁹ Ich úlohou je zmiernovať a odstraňovať choroby a úrazy v súlade s vedou a overenými postupmi. Švédsko. Kapitola 6 ods. 1 zákona o bezpečnosti pacientov, ktorý je dostupný vo švédskom jazyku na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientsakerhetslag-2010659_sfs-2010-659/

²⁰ Švédsko. Kapitola 5 ods. 1 zákona o bezpečnosti pacientov.

5. Ostatné štáty

Dánsko

V Dánsku je eutanázia a lekársky asistovaná samovražda nezákonná. „Každý, kto usmrtí inú osobu na jej výslovnú žiadosť, sa odsudzuje na trest odňatia slobody v trvaní najviac troch rokov.“²¹

Grécko

V Grécku pre eutanáziu neexistuje žiadny osobitný legislatívny rámec. Je zakázaná podľa Etického kódexu lekárov,²² podľa ktorého želanie pacienta zomrieť, keď je v poslednom štádiu choroby, nie je dôvodom na ospravedlnenie akéhokoľvek úkonu, ktorý by mal za následok urýchlenie jeho smrti. V prípade aktívnej eutanázie alebo usmrtenia na žiadosť sa použije trestný zákon.

Chorvátsko

Eutanázia je v Chorvátsku zakázaná.

Írsko

V Írsku neexistuje legislatívny rámec pre eutanáziu alebo lekársky asistovanú samovraždu. V parlamente však funguje Spoločný výbor pre asistovanú smrť. Bol vytvorený s cieľom zväziť a vypracovať odporúčania na legislatívne a politické zmeny týkajúce sa zákonného práva na asistenciu osobe pri ukončení jej života a zákonného práva na prijatie takejto asistencie.²³

Litva

Aktívna eutanázia sa považuje za trestný čin. V trestnom zákone je upravená aj asistovaná samovražda.

Poľsko

V Poľsku je eutanázia nezákonná. Je považovaná za vraždu, hoci s nižším trestom.

Rumunsko

Rumunská legislatíva stanovuje trestný čin usmrtenia na žiadosť obete ako zmiernenú formu vraždy.

Slovinsko

V Slovinsku v súčasnosti neexistuje osobitný predpis, ktorý by upravoval eutanáziu. V júli 2023 však 5000 voličov predložilo do legislatívneho procesu zákon o dobrovoľnom asistovanom umieraní.

²¹ Dánsko, § 239 Trestného zákona. Dostupný online v dánskom jazyku:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2022/1360>

²² Grécko, Čl. 29 Etického kódexu lekárov. Dostupný online v gréckom jazyku:

<https://www.moh.gov.gr/articles/3246-nomothesia-hlektronikhs-ygeias?fdl=8083>

²³ Viac informácií o výbore: <https://www.oireachtas.ie/en/committees/33/assisted-dying/>

6. Použité zdroje

ECPRD (2023). Interná databáza Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu; požiadavka č. 5539 *Legislative framework on euthanasia* (Legislatívny rámec eutanázie).

Belgicko. Zákon z 28. mája 2002 o eutanázii. Dostupný online vo francúzskom jazyku: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2002052837&table_name=loi

Dánsko. § 239 Trestného zákona. Dostupný online v dánskom jazyku: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2022/1360>

Fínsko. Ods. 8 zákona o postavení a právach pacientov. Dostupný online v anglickom jazyku: https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1992/en19920785_20120690.pdf

Grécko. Čl. 29 Etického kódexu lekárov. Dostupný online v gréckom jazyku: <https://www.moh.gov.gr/articles/3246-nomothesia-hlektronikhs-ygeias?fdl=8083>

Holandsko. Zákon o ukončení života na žiadosť a asistovanej samovražde. Dostupný online v holandskom jazyku: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2021-10-01>

Luxembursko. Zákon zo 16. marca 2009 o eutanázii a asistovanej samovražde. Dostupný online vo francúzskom jazyku: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>

Maďarsko. Čl. 20 ods. 3 zákona o zdravotníctve. Dostupný online v maďarskom jazyku: <https://njt.hu/jogszabaly/1997-154-00-00>

Nemecko. Rozsudok druhého senátu z 26. februára 2020, ref: 2 BvR 2347/15, BVerfGE 153, 182-310. Dostupné online v nemeckom jazyku: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/DE/2020/02/rs20200226_2bvr234715.pdf?__blob=publicationFile&v=4

Rakúsko. Rozhodnutie ústavného súdu G 139/2019-71 dostupné online v anglickom jazyku na: https://www.vfgh.gv.at/downloads/G_139-2019_EN_shortened_Version_Website.pdf

Rakúsko. Zákon o vôli zomrieť, novelách zákona o omamných látkach a trestného zákona. Dostupný online v nemeckom jazyku: https://ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2021_I_242/BGBLA_2021_I_242.html

Slovensko. Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon. Dostupný online: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/300/>

Španielsko. Zákon č. 3/2021 o regulácii eutanázie. Dostupný v španielskom jazyku na: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2021-4628>

Švédsko. Kapitola 6 ods. 1 zákona o bezpečnosti pacientov, ktorý je dostupný vo švédskom jazyku na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientsakerhetslag-2010659_sfs-2010-659/

Taliansko. Rozhodnutie ústavného súdu č. 242/2019. Dostupné online v talianskom jazyku: <https://www.cortecostituzionale.it/actionSchedaPronuncia.do?anno=2019&numero=242>

Všetky použité zdroje sú aktuálne k dňu zverejnenia materiálu.

Všetky iniciatívne materiály PI nájdete na:
[https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/
materialy/pm](https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/materialy/pm)

Parlamentný inštitút
Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
pi@nrsr.sk
www.nrsr.sk

